

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060302

DOM
2016-01-19
Stockholm

Mål nr
P 11828-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-12-11 i mål nr P 2496-14, se bilaga

KLAGANDE

Falkenbergs kommun
311 80 Falkenberg

Ombud: P N och M W

MOTPARTER

1. E B

2. J-B B

3. J E

4. B F

5. H-J F

Ombud för 4 och 5: K O

6. B G I

7. S J

Dok.Id 1226969

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

8. U J

9. E-L M

10. A M M

11. K M (även ombud för 1, 2, 12 och 13)

12. H N

13. E O

14. T S

15. U S

16. F S

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X m.fl. i Falkenbergs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen kommunfullmäktiges i Falkenbergs kommun beslut den 28 januari 2014, § 9, att anta detaljplan för fastigheten X m.fl. i Falkenbergs kommun.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Falkenbergs kommun (kommunen) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen. Kommunen har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet dit för fortsatt handläggning.

Motparterna har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kommunen har i huvudsak anfört följande. Detaljplanen ligger inom ramen för det handlingsutrymme som plan- och bygglagstiftningen ger och kommunens lämplighetsprövningar ska därför väga tungt vid domstolens prövning (se RÅ 1999 not. 279 och MÖD 2013:44). Mark- och miljödomstolen synes själv anse att den gått längre i sin prövning än vad som är tillåtet enligt avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen. Det bör i många fall saknas skäl för överprövande myndigheter att, på talan av enskilda, frångå länsstyrelsens bedömning av om det är fråga om en beaktansvärd risk för skada på en skyddad art (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 mars 2014 i mål nr P 8800-13).

Mark- och miljödomstolen synes ha baserat sin bedömning, att detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, på punkten 2 g) i bilaga 4 till förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar, dvs. att man vid bedömningen ska beakta vilken påverkan planen har på områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus. Inom aktuellt planområde förekommer dock inga områden klassificerade som regionalt värdefulla eller områden av nationellt eller internationellt värde för naturvården. Något krav på miljökonsekvensbeskrivning föreligger därför inte. Det är inte heller fråga om

någon påverkan på de Natura 2000-områden som ligger ca 2,5–3,5 km från planområdet.

Det föreligger inget absolut krav på att artskyddsfrågor behandlas i en miljökonsekvensbeskrivning (RÅ 2005 ref. 44). Under processens gång har inte framkommit förekomst av andra skyddsvärda arter än vad som redogjorts för i den naturvärdesbedömning som kommunen låtit utföra. I behovsbedömningen konstaterade kommunen att inga fridlysta eller skyddade arter finns noterade inom planområdet men att dispens från artskyddsförordningen eventuellt måste sökas på grund av åkergroda. Kommunens bedömning att detaljplanen inte kommer att medföra betydande miljöpåverkan delades av länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Det antagna detaljplaneförslaget är utarbetat med hänsyn till befintliga naturvärden inom och i anslutning till planområdet. Detta innebär bl.a. att planområdets sydvästra del (delområde 4) inte exploateras i samma omfattning som planområdets nordöstra del, eftersom detta innehåller högre naturvärden. Bebyggelse i delområde 10 är inte alls tillåten. Eftersom planförslaget innebär att bebyggelse koncentreras till planområdets nordöstra och mellersta del möjliggörs bevarande av den naturmark som rymmer stora lokala naturvärden. Hela planområdet avses även fortsättningsvis upplevas som del av ett naturområde.

Med anledning av synpunkter under samrådet om att dammarna i stenbrottsområdet i område 10 är viktiga för groddjur, bland annat åkergroda, har kommunen valt att helt undanta de områden av stenbrottsområdet där dammar finns. Under mark- och miljödomstolens syn konstaterades att en liten del i utkanten av stenbrottsområdet är planlagd (längst i norr inom delområde 4). Utifrån detta har mark- och miljödomstolen dragit slutsatsen att underlaget för att avgöra påverkan på åkergroda är otillräckligt. Hela kärnområdet för groddjur, däribland åkergroda, ingår dock inte i detaljplanen varför den lokala populationen av åkergroda inte riskeras. Vidare är åkergrodans bevarandestatus i ett större perspektiv (sydsverige [nemoral zon] respektive hela

Sverige) gynnsam. Det är dessutom ytterst tveksamt om den aktuella delen av stenbrottsområdet är ett lämpligt habitat för åkergradans fortplantning. Vid synen fanns ingen vattensamling i området och vid extremt blött väder i början av januari 2015 fanns en mycket lite vattensamling, ca 1–2 dm djup, 1–2 meter bred och 5–10 meter lång. Genom naturvärdesbedömningen finns erforderlig information avseende eventuell påverkan på åkergradans livsmiljö. Av den framgår att det inte föreligger någon risk för att åkergradans livsmiljö kan komma att skadas eller förstöras vid ett plangenomförande.

Vad gäller uppgiften om att nattskärria häckat i området under 2009 är den observationen inte nödvändigtvis gjord inom planområdet. Nattskärria finns rapporterad i Svalen som närmast, cirka 3 km söderut vid Suseåns mynning. Det finns också en observation från Skogskyrkogården cirka 3 km nordväst om planområdet. Det kan ifrågasättas om enstaka observationer av en fågelart ett flertal år bort i tid ska innebära krav på upprättande av en miljökonsekvensbeskrivning. Tillräcklig information om eventuell påverkan på fågellivet i området finns och visar att fåglars livsmiljö inte kommer att påverkas av planen på sådant sätt att det rör sig om en betydande miljöpåverkan.

Mark- och miljödomstolens slutsats att ett genomförande av planen skulle medföra att betande djur inte längre kan hållas inom området är för långtgående. Däremot kan det krävas tillstånd för att hålla betesdjur. Planen möjliggör att aktuellt område även fortsättningsvis betas eller att likvärdig hävd sker på annat sätt. Detta kan dock inte säkerställas i detaljplanen, utan är en fråga för markägare och djurhållare. I angränsande planområde finns idag betesdjur i direkt anslutning till bostäder. Av de 5,6 hektar av planområdet som klassificerats som områden med större lokala naturvärden kommer 1,77 hektar att tas i anspråk. Av de 2,9 hektar som klassificerats som områden med lokala naturvärden kommer 0,9 hektar att tas i anspråk. Större delen av dessa områden kommer alltså att kvarstå som naturmark. All denna mark utgör inte heller betesmark. I planen har kommunen ansträngt sig för att betesmarken ska vara så sammanhållen som möjligt.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att mark- och miljödomstolen endast prövat frågan om kommunens skyldighet att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning ska målet, i enlighet med instansordningsprincipen, återförvisas för prövning av resterande invändningar från klagandena.

Motparterna har i Mark- och miljööverdomstolen bl.a. gett in yttrande från ornitologen D A, tidningsartiklar och fotografier samt anfört i huvudsak följande.

Detaljplanen strider bl.a. mot kommunens delöversiktsplan och ”grönkarta”. Kommunen har inte heller tagit hänsyn till synpunkter som framförts under planprocessen från bl.a. länsstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Falkenbergs naturskyddsförening och enskilda. Att påstå att kommunen beaktat såväl allmänna som enskilda intressen saknar all grund.

Ingen analys har gjorts beträffande vilken påverkan en exploatering av planområdet kommer att få på de tre Natura 2000-områden som finns i närområdet (2,5–3,5 km avstånd). I antagandehandlingen pekas på att planen indirekt kan komma att påverka Natura 2000-området Grimsholmen negativt genom att planområdets västra och sydvästra del skulle kunna utgöra en refug för viss typ av vegetation och hotade arter som finns inom Grimsholmens Natura 2000-område.

Planområdet, särskilt den västra delen, har höga och delvis mycket höga naturvärden med en stor artrikedom av växter, fåglar, insekter och andra djur som är fridlysta, rödlistade och skyddade enligt artskyddsförordningen, EU:s art- och habitatdirektiv samt EUROBATS- avtalet. Att rödlistan har omarbetats i april 2015 är inte något som bör beaktas av Mark- och miljööverdomstolen.

Flera skyddsvärda arter har utelämnats i kommunens naturvärdesbedömning. Till exempel har förekomsten av mindre och större vattensalamander, huggorm, snok, fladdermöss, lodjur och gulhämpling inte berörts. Av yttrande från ornitologen D

A framgår att den artskyddade nattskärran fortfarande häckar i området. Indirekta effekter på miljön, såsom omfattande sprängningsarbeten med förändrade vattenflöden och grundvattennivåer, har inte belysts. Inte heller har påverkan på riksintresset för friluftsliv och miljökonsekvenserna av ett borttagande av biotopskyddade murar, odlingsrösen och åkerparceller behandlats. Naturvärdesbedömningen är således helt otillräcklig som beslutsunderlag.

Kommunen har efter samrådsförfarandet flyttat två tomter från den först föreslagna placeringen mitt i område 10 där groddjuren har sina lekområden. Tomterna är dock fortfarande placerade i direkt anslutning till stenbrottsområdet. Den gränsdragning som görs mellan område 10 och område 4 i naturvärdesbedömningen är inte heller helt överensstämmande med verkligheten. Gränsen för det tidigare stenbrottsområdet som idag utgör lekområde för olika groddjur överlappar såväl den planerade nya vägen som de två flyttade tomterna i deras nya placering. Även de tre tomter som ligger parallellt med Töstasvägens övre del angränsar till det tidigare stenbrottsområdet. Enligt Artdatabanken utgör ett avstånd från lekmiljöer på flera hundra meter och ibland till och med några kilometer inte något hinder för groddjur då det gäller att uppsöka och vistas i området (se Mark och miljööverdomstolens dom i mål nr P 2823-13). Den planerade vägdragningen och byggnationen måste därmed anses vara ett direkt hot mot de artskyddade grod- och kräldjur som lever i närmiljön.

Kommunens påstående om att endast en begränsad mängd vatten finns i stenbrottsområdet är fel. Närboende som ofta idkar friluftsliv i området kan intyga att området aldrig iakttagits torrlagt. Inom den nordöstra delen av område 10 finns sankmarker som kommunicerar med de aktuella lekmiljöerna vilket garanterar att tillräckligt med vatten finns på åtskilliga ställen i stenbrottsområdet. Här finns även på vissa ställen djup överstigande en meter vilket gör området lämpligt som lekområde för groddjuren. Förutom åkergroda har det i området konstaterats förekomst av huggorm, snok samt större och mindre vattensalamander som samtliga är fridlysta. Det största hotet mot dessa arter är förlusten av deras livsmiljöer. Vattensalamandern lever

delar av året i vatten men är under andra delar av året beroende av de torrare betesmarker som finns i dess närhet.

Kommunen har inte i något sammanhang berört de miljömässiga konsekvenserna av de sprängningar som kommer att behöva utföras nära groddjurens lekmiljöer. Den geotekniska undersökningen redovisar enbart de byggnadstekniska aspekterna av en exploatering av området. Hela område 10 ligger högt i förhållande till omgivande natur. I den geotekniska undersökningen nämns att jorden är eroderingskänslig och flytbenägen. Djupet till fast botten är 0,5–1,4 m. Vatteninträngning sker 0,9–1,2 m under mark. Ingen stabil grundvattenyta finns vilket indikerar att vattnet rinner från de höglänta områdena mot de lägre belägna sådana. Inom planområdet finns stora höjdskillnader med sluttning från norr till söder. Av den geotekniska undersökningen framgår att det kommer att krävas omfattande sprängningsarbeten samt bortledning av grundvatten. Utifrån detta är det tydligt att det föreligger en uppenbar risk att de nuvarande grundvattennivåerna kommer att påverkas och att groddjurens lekområden kan komma att torrläggas. Risk finns även för att miljön i Mannabergs mosse, som är belägen på en höjd endast några tiotal meter från planområdets gräns, helt förstörs genom torrläggning. Geologer har tidigare, i samband med att järnvägens dragning genom kommunen skulle ändras, konstaterat att berget vid Mannaberg har en skör och oberäknelig struktur.

Ornitologen D A har gett en aktuell bild av fågellivet inom planområdet med uppgifter om ett mycket rikt fågelliv och häckande par av åtta rovfågelarter såsom ormråk, sparvhök, duvhök, tornfalk, bivråk, kattuggla, hornuggla och lärkfalk. Vidare finns steglits, stenknäck, spillkråka, större hackspett, gröngöling samt mindre hackspett. Även göktyta har konstaterats häckande vid flera tillfällen liksom nattskärre. Även gulhämpling finns i området. Det finns således en anmärkningsvärd koncentration av häckfågelarter i den gynnsamma mosaik av öppna marker, buskar, bryn, smådungar och större skogspartier som finns i planområdet. Det rika insektslivet, som är en följd av betesmarkernas mosaik av olika vindskyddade solbelysta miljöer med enbuskar, bryn och stenmurar är en tillgång för många sällsynta fågelarter. En

exploatering kan få negativa återverkningar i hela kedjan av den sällsynta artrikedomen. Mannabergs mosse, som ligger i omedelbar närhet av planområdet, är restaurerad för att gynna miljön för fåglar, groddjur m.m.

Fortsatt beteshävd är avgörande för att bevara de höga naturvärdena och den anmärkningsvärda artrikedomen som beskrivs i naturvärdesbedömningen. Vid mark- och miljödomstolens syn angav kommunens representant att det sannolikt inte kommer att kunna hållas betande djur inom området i framtiden. I detaljplanen finns endast ett kvarvarande sammanhållet betesområde utan byggnation (del av område 4 angränsande till Töstasvägen). I övrigt är de nuvarande betesmarkerna ianspråktagna för tomtmark eller vägar. Enligt naturvärdesbedömningen har område 2 i planområdet mycket högt naturvärde. Området är mycket artrikt. Här noteras bl.a. kärleksört och malört. I detta område planerar kommunen att bygga ett bullerplank. Naturvärdena har tidigare bevarats genom regelbunden bränning vilken med stor sannolikhet kommer att upphöra.

Det måste beaktas att området omfattas av riksintresse för rörligt friluftsliv samt högexploaterad kust, har stort kulturhistoriskt värde och innefattar ett stort antal biotopskyddade stenmurar, odlingsrösen samt åkerholmar.

Kommunen har med anledning av motparternas yttrande gett in bl.a. en naturvårdsinventering som gjordes i samband med ansökan om biotopskyddsdispens och genmält i huvudsak följande. Detaljplanen har utformats i enlighet med vad som rekommenderas i delöversiktsplanen. Vidare är översiktsplanen inte bindande. Den s.k. grönkartan fungerar som kunskapsunderlag och är inte heller bindande. Vad gäller område 4 har kommunen i sina utredningar konstaterat att området endast har lokalt höga naturvärden och intresset av att bebygga har i detta fall gått före bevarandeintresset.

I teorin kan områden i relativ närhet av Natura 2000-området Grimsholmen utgöra en framtida förstärkning av de värden som finns där. Några belägg för att planområdet de

facto utgör en refug eller ett förstärkningsområde för vegetation och hotade arter i Grimsholmen finns dock inte. Med hänsyn till avståndet från planområdet är det inte heller rimligt att misstänka någon påverkan.

Några särskilda analyser av hur sprängningsarbeten m.m. kommer att påverka vattenflöden och grundvattennivåer har inte gjorts men det brukar inte heller göras i samband med detaljplaneläggning. Det finns reglerat i lag hur avledning av vatten får ske och om sprängningar utförs på ett korrekt sätt ska effekter på Mannabergs mosse och stenbrottsområdet inte uppstå. Erfarenhetsmässigt brukar det normalt sett inte bli några sådana följder vid exploateringar. Helt lokalt, det vill säga i direkt anslutning till nya vägar och husgrunder, kan effekter på hydrologin ske. Detta är t.o.m. eftersträvansvärt – det är delvis därför man behöver spränga. Det är relativt små sprängningsarbeten som kan bli aktuella.

Fridlysta arter i detaljplaneområdet är alla vilda fåglar samt arter markerade med N eller n i bilaga 1 till artskyddsförordningen. Utifrån ornitologen D A yttrande innebär det, utöver fåglar, att större vattensalamander och åkergroda tillkommer. Större vattensalamander är noterad från Mannabergs mosse och således utanför planområdet. Även huggorm, snok och skogsödla är fridlysta enligt 6 § artskyddsförordningen. Inga arter av fladdermöss har specificerats. Arter såsom lo och härfågel är troligen inte häckande/revirhållande utan passerande, vilka knappast är intressant i detta hänseende. Vad gäller gulhämpling är det oklart om den häckar i området eller inte. Säkra gulhämplingshäckningar finns i modern tid från Skogskyrkogården i Falkenberg (senast cirka 7–8 år sedan). Det förekommer inga uppgifter om årliga häckningar i Halland så arten bör som mest betraktas som tillfälligt häckande eller passerande i området. Ett flertal av angivna fåglar har lokalt och regionalt gynnsam bevarandestatus. Inga av arterna som nämns är hotade enligt rödlistan men några är noterade som NT, nära hotad. Det finns inga belägg för att hasselsnok (VU) finns i området. I planområdets närhet finns klockgentiana, silversmygare och allmän bastardsvärmare inrapporterade. Dessa arter påverkas inte av detaljplanen. Den vattensamling som finns i den lilla del av stenbrottsområdet som är

föremål för exploatering är maximalt 1–2 decimeter djup och således inte lämplig för åkerrodans lek. Dammar med större djup ligger i allt väsentligt utanför planområdet och påverkas inte av ett genomförande av planen. Några få dammar i område 10 ligger inom planområdet men inom område planlagt som Natur.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Utredningen i Mark- och miljööverdomstolen

Mark- och miljööverdomstolen har hållit syn på det aktuella området. Viss kompletterande skriftlig utredning har getts in här, bland annat ovan nämnda naturvärdesinventering (kommunen) och ett yttrande av ornitologen D A (motparterna).

Utgångspunkter för prövningen i målet

Som konstaterats av mark- och miljödomstolen är det den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, som ska tillämpas i målet.

När det gäller omfattningen av domstolens prövning finns anledning att framhålla följande.

Av 13 kap. 8 § första stycket ÄPBL följer att vid prövning av ett beslut att anta en detaljplan ska domstolen antingen fastställa eller upphäva beslutet i dess helhet. Vissa allmänna intressen bevakas av länsstyrelsen i dess funktion som regional planmyndighet under planprocessen och vid prövning enligt bestämmelserna i 12 kap. ÄPBL. Det som avgör överprövningens omfattning när enskilda åberopar allmänna intressen är utformningen av de bestämmelser som det överklagade beslutet grundas på. Överprövningen innebär framför allt en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfarande (se bl.a. RÅ 1994 ref. 39 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 juni 2013 i mål nr P 11296-12, refererad som MÖD 2013:47).

Detta får till följd att den prövning prövningsmyndigheten har att utföra i visst hänseende kan beskrivas som begränsad (jfr 13 kap. 17 § i den nu gällande plan- och bygglagen [2010:900]). Det innebär inte att enskilda klagande inte kan framföra invändningar mot planen, vilka ska beaktas, som i och för sig är att hänföra till allmänna intressen.

Den grundläggande frågan i målet gäller om det finns sådana brister i beslutsunderlaget att detaljplanen inte kan stå fast. Därvid är det främst frågan om detaljplanen kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats som aktualiserats.

Kommunen har i inledningen av planprocessen bedömt att detaljplanen inte kunde antas innebära en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har i samrådsyttrande den 5 december 2012 delat denna uppfattning. Dessa bedömningar är ställningstaganden under planprocessen som inte går att överklaga. Det är först efter att kommunen antagit detaljplanen som frågan har kunnat bli föremål för rättslig prövning. Något processuellt hinder föreligger sålunda inte för Mark- och miljööverdomstolen att i samband med överklagandet ta ställning till om planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2014-01-22 i mål nr P 2823-13, refererad som MÖD 2014:4).

Betydande miljöpåverkan?

Av 5 kap. 18 § andra stycket ÄPBL följer att när en detaljplan upprättas ska bestämmelserna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ miljöbalken tillämpas, om planen kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken. Av 4 § i förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar (1998:905) framgår att bedömningen ska ske med beaktande av de kriterier som anges i bilaga 4 till förordningen. Av bilaga 4 framgår bland annat att i bedömningen ska särskilt beaktas

- påverkans totaleffekt (2 b),
- påverkans storlek och fysiska omfattning (2 e),

- vilken betydelse och sårbarhet som det påverkade området har på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, kulturarvet eller speciella särdrag i naturen(2 f) och
- påverkan på områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus (2 g).

Om kommunen finner att planen utifrån angivna kriterier kan antas innebära en betydande miljöpåverkan ska kommunen göra en miljöbedömning och inom ramen för denna en miljökonsekvensbeskrivning, där den betydande miljöpåverkan som planens genomförande kan antas medföra beskrivs och bedöms.

I det återopade rättsfallet RÅ 2005 ref. 44 uttalade Högsta förvaltningsdomstolen att en utebliven eller alltför bristfällig miljökonsekvensbeskrivning kan vara skäl för att ett beslut att anta en detaljplan inte kan godtas. Bedömningen får ske från fall till fall med utgångspunkt i de frågor som miljökonsekvensbeskrivningen i det enskilda fallet ska belysa. Regelsystemet beträffande artskydd får också anses förutsätta att erforderlig information i dessa avseenden ändå ska finnas tillgänglig, genom en miljökonsekvensbeskrivning eller, om det är tillräckligt, genom en utredning i enklare form.

Mark- och miljööverdomstolen övergår till att pröva det underlag som finns i målet och om detaljplanen kan antas innebära en betydande miljöpåverkan.

Planförslagets storlek och innehåll

Detaljplanen syftar till att uppföra 60–70 friliggande enbostadshus med tillhörande garage utöver den begränsade bebyggelse som redan finns inom planområdet. Detaljplanen har utformats utifrån platsens naturgivna förutsättningar. Av planområdets areal avsätts omkring 30 % till kvartersmark. Även inom kvartersmarken kommer en stor andel grönytor att bibehållas eftersom planen endast medger enbostadshus.

Påverkan på riksintressen

Planområdet ligger inom område som bedömts vara av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och omfattas av geografiska bestämmelser enligt 4 kap. 1, 2 och 4 §§ miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen delar kommunens bedömning att detaljplanen inte innebär någon påtaglig skada för friluftslivet. Berörda bestämmelser i 4 kap. miljöbalken utgör inte hinder för utvecklingen av befintliga tätorter. Eftersom detaljplanen avser en utveckling av tätorten Skrea innebär detaljplanen inte heller att ett riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses.

Natura 2000

Mark- och miljööverdomstolen delar uppfattningen som framförts att påverkan på framförallt det närliggande Natura 2000-området Grimsholmen inte belysts på ett särskilt utförligt sätt. Uttalandena i antagandehandlingen (punkten 8.2) är delvis tvetydiga vad gäller det som skulle kunna föranleda ytterligare överväganden, nämligen om genomförande av detaljplanen kan innebära någon form av påverkan på Natura 2000- områden, trots att dessa inte gränsar till planområdet. För att en sådan analys ska kunna göras måste klargöras vilka värden som skyddas genom utpekandet av området, vilka hot som finns mot dessa värden och vilka åtgärder som är relevanta för att skydda och eventuellt förstärka dessa värden. Detta saknas åtminstone delvis.

Området i fråga ligger emellertid flera kilometer från planområdet. Det är utpekad som Natura 2000-område med anledning av att området utgör ett oexploaterat kustparti med strandängar, ljunghedspartier, kala klippor och tallskogsklädda flygsandfält. Den påverkan som över huvud taget skulle kunna vara aktuell består således av en indirekt påverkan. Till sådan påverkan som ska beaktas kan knappast hänföras det som framförts om att betesdjuren kan komma att förflyttas. Det har inte framkommit något som i övrigt konkretiserar någon annan indirekt påverkan, annat än det som i allmänna ordalag framförts om spridningsmöjligheter för olika arter. Vad gäller områdena Ätran och Källstorp, som ligger några kilometer från planområdet, är dessa våtmarker som skyddas för sina värden i vattenmiljön. Mot denna bakgrund finns inte grund för

slutsatsen att planen innebär en betydande miljöpåverkan med avseende på påverkan på Natura 2000-områdena.

Artskydd och biotopskydd

Uppgifter som gör sannolikt att en skyddad art förekommer inom ett planområde innebär att det finns anledning att överväga om en arts livsmiljö kan komma att skadas eller förstöras. Genomförandet av en detaljplan skulle i sådant fall kunna innebära en betydande miljöpåverkan. I den miljökonsekvensbeskrivning som då ska upprättas kan denna påverkan belysas ytterligare, liksom möjliga skyddsåtgärder för att förebygga, hindra eller motverka en negativ miljöpåverkan (se MÖD 2014:4).

Det finns viss utredning om åkergroda i målet. Uppgifterna om deras livsmiljö har under planprocessen föranlett att planområdet begränsats och även inneburit att kommunen avser att vidta åtgärder som skulle innebära från lekmiljösynpunkt bättre utformade dammar i delområde 10, som ligger utanför planområdet. Däremot kan inte sägas att det som framkommit ger stöd för att det inom detaljplanens område finns fortplantningsområden eller viloplatsen som skulle vara skyddade enligt artskyddsförordningen. Sådana kan dock finnas strax utanför. Syftet med skyddet är framförallt att upprätthålla fortplantningsområdenas och viloplatsernas kontinuerliga ekologiska funktion (se Darpö och Lindahl, Miljöbalk [1998:808] 8 kap. 1 §, Lexino 2014-11-24). Den åtgärd som kommunen planerar – att skapa nya och för åkergrödor lämpliga dammar – är under alla förhållanden något som bör anses innebära en lämplig åtgärd för att bevara populationen i området sett som helhet.

Uppgifterna om förekomst av övriga arter, inklusive fåglar och andra skyddade arter, i området innebär i och för sig en bekräftelse på att naturvärdena är höga, men är mot bakgrund av vad kommunen har anfört inte av sådant slag att de innebär krav på ytterligare utredning i detaljplaneskedet. Det sagda utesluter inte att ytterligare överväganden om skyddsåtgärder kan krävas framöver i samband med genomförandet av planen.

Detaljplanen innebär ett ingrepp i sådana naturvärden som skyddas genom bestämmelserna om biotopskydd genom att den innebär borttagande av 700 meter stenmur. Frågan har föregåtts av en särskild utredning från kommunens sida och prövats av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har bedömt att inventeringen varit tillräcklig och att några hotade arter knutna till stenmurarna inte noterats, förutom yngre alm. Dispens har meddelats genom ett beslut som gäller under förutsättning att detaljplanen vinner laga kraft. Dispensen har förenats med villkor som innebär att skadebegränsande åtgärder ska vidtas i form av att murarna byggs upp på nytt inom planområdet.

Sammanfattningsvis leder inte övervägandena i nämnda artskydds- och biotopskyddshänseenden till slutsatsen att detaljplanen innebär en betydande miljöpåverkan.

Beteshävd

Detaljplanen innebär att delar av den mark som idag används som betesmark kommer att tas i anspråk för de planerade bostäderna. Närheten till bostäder kan komma att påverka möjligheterna att hålla betesdjur inom övriga delar av planområdet, som är avsatt som naturområde. Det saknas garantier för att nuvarande betesdrift går att upprätthålla oberoende av om området planläggs eller inte. Planen hindrar inte möjligheter att vidta andra åtgärder för att upprätthålla hävden.

Påverkan från sprängningar m.m.

Såvitt framkommit ska några omfattande sprängningar inte utföras inom planområdet vid den framtida byggnationen, som avses anpassas till omgivningen i hög utsträckning. Det innebär att det inte heller finns grundad anledning att anta någon påverkan på området Mannabergs mosse strax utanför planområdet. Inte heller finns anledning att befara negativa konsekvenser genom förändrade vattenflöden eller påverkan på grundvatten.

Sammanfattande bedömning

De naturvärdebedömningar och utredningar som har utgjort underlaget för kommunens bedömning av miljöpåverkan och behovet av en miljökonsekvensbeskrivning får anses tillräckliga för att bedöma om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Detta gäller även detaljplanens möjliga påverkan på närliggande områden. Mark- och miljööverdomstolen finner mot denna bakgrund att kommunens bedömning – som länsstyrelsen inte haft invändningar emot – att detaljplanen inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan får godtas. Det finns därför inte skäl att i detta fall ställa krav på att en miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas. Underlaget är sådant att planförslaget får anses uppfylla de krav som ställs upp i lagstiftningen och innebär att en prövning av detaljplanens förenlighet med gällande lagstiftning kan göras. Det finns inget hinder för Mark- och miljööverdomstolen att göra denna prövning.

Kommunen ska beakta de synpunkter som framkommer under detaljplaneprocessen, men har ingen skyldighet att tillgodose dessa. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar även att detaljplanen inte strider mot översiktsplanen och, såvitt framgått, inte heller mot några andra planer som upprättats av kommunen, på ett sätt som har betydelse vid domstolens prövning. De bedömningar och den avvägning mellan olika intressen som kommunen har gjort vid antagandet av detaljplanen får anses ligga inom det handlingsutrymme som kommunen har.

Med ovan angivna slutsatser ska mark- och miljödomstolens dom ändras och kommunfullmäktiges beslut om antagande av detaljplanen i stället stå fast.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Vibeke Sylten, referent, tekniska rådet Carl-Gustaf Hagander och hovrättsassessorn Rickard Forsgren.

Föredragande har varit Lisa Forsberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-12-11

Mål nr P 2496-14

KLAGANDE

1. E B

2. J-B B

3. B F

4. H-J F

Ombud för 3 och 4: K O

5. B G I

6. L J

7. J K

8. E-L M

9. A M M

10. K M, även ombud för 1, 2, 12 och 13
adress som 9

Dok.Id 277880

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

11. C N
adress som 6

12. H N

13. E O

14. T S

15. U S
adress som 14

16. F S
adress som 8

MOTPART
Falkenbergs kommun
311 80 Falkenberg

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsens i Hallands län beslut 2014-06-10 i ärende nr 403-2216-14, se bilaga 1

SAKEN
detaljplan för fastigheten Falkenberg X m.fl.

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens i Hallands län beslut 2014-06-10 i ärende nr 403-2216-14 samt kommunfullmäktiges i Falkenbergs kommun beslut den 28 januari 2014, § 9, att anta detaljplan för fastigheten Falkenberg X m.fl. fastigheter.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Falkenbergs kommun antog den 28 januari 2014, § 9, detaljplan för X m.fl. fastigheter i Falkenbergs kommun. Syftet med detaljplanen är att göra det möjligt att uppföra ungefär 70 friliggande enbostadshus med tillhörande garage inom ett till största delen obebyggt område i Skrea, ungefär 5 km sydost om Falkenbergs centrum och med havet ungefär 600 m i sydvästlig riktning. Området utgör del av strövområdet Skrea Mannaberg och består idag främst av betesmarker samt träd- och buskbevuxna delar. Beslutet överklagades till länsstyrelsen som avsåg överklagandena och fastställde detaljplanen i beslut den 10 juni 2014.

Länsstyrelsen har den 13 september 2013 meddelat Falkenbergs kommun strandskyddsdispens för den mindre del av planområdet som berörs av strandskydd (att gälla under förutsättning att detaljplanen vinner laga kraft).

Länsstyrelsen har den 20 december 2013 beviljat Falkenbergs kommun dispens från biotopskyddsbestämmelserna för att inom planområdet ta bort en åkerholme samt högst 735 m stenmur och förelagt kommunen att som kompensation härför använda de stenar som tas bort till att uppföra nya stenmurar som minst motsvarar längden och ytan av de borttagna delarna. Dispensen gäller under förutsättning att detaljplanen vinner laga kraft.

Mark- och miljödomstolen har den 14 augusti 2014 fastställt länsstyrelsens avvisningsbeslut avseende B G I, C B, J P, M R, G J och K O samt avvisat överklaganden från dessa personer liksom från E P och R W m.m.

YRKANDEN M.M.

B F och **H-J F** har yrkat att det överklagade beslutet ska upphävas.

E-L M, E O, J-B B, E B, K M, A-M M, H N, F S, J K, U S, T S, C N och **L-M J** har yrkat

- i första hand att det överklagade beslutet ska upphävas och
- i andra hand att mark- och miljödomstolen ska inhämta en miljökonsekvensbe-

skrivning och en konsekvensbeskrivning för att belysa förändringar i grundvat-
tennivåer och vattenflöden till följd av den planerade exploateringen. Vidare, att
delområdena fyra respektive tio inte alls får bebyggas och att övrig byggnation
enligt detaljplaneförslaget endast får ske med glest utlagda tomter med måttfull
utbyggnad och med hänsyn tagen till nämnda konsekvensbeskrivningar.

De har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska beakta de överklaganden som
har lämnats in till länsstyrelsen av **B G I, J E, C B, F K, J P, M R, G J** samt **K O**.

Falkenbergs kommun har bestritt ändring.

Klagandena har till stöd för sin talan hänvisat till vad de har anfört vid länsstyrel-
sen, samt tillagt i huvudsak följande.

För det fall att detaljplanen genomförs kommer den att påverka miljön negativt både
omedelbart och på längre sikt. Rödlistade och N-skyddade arter i området kommer
att skadas allvarligt. Genom planförslaget agerar kommunen oförenligt med flera
hänsynstaganden som kommunen själv har tagit upp som viktiga ur miljösynpunkt.
Kommunen bryter mot Artskyddsförordningen.

Område fyra är av riksintresse för ett rörligt friluftsliv, eftersom det inrymmer stora lokala naturvärden. Mot bakgrund av detta har bland annat Naturskyddsföreningen uttryckt sig kritiskt beträffande kommunens planläggning. Länsstyrelsen har dock inte prövat de risker eller argument som har framförts.

Det är nödvändigt att inhämta en miljökonsekvensbeskrivning, eftersom kommunen planerar att bygga inom ett område av stort naturvärde vilket inrymmer flera rödlis-tade arter. I samband med byggnation och anläggande av väg krävs sprängning i vissa bergspartier belägna såväl i som i närområdet till lekmiljöerna för N-artskyddade groddjur. Detta riskerar att orsaka stora förändringar i befintligt vattenflöde och att torrlägga aktuella lekmiljöer, vilket skulle utgöra ett brott mot Art-skyddsförordningen. Det föreligger risk att grundvattnet och vattenflödet i anslutning till fastigheterna längs med Töstasvägen påverkas negativt. I skogen finns även Mannabergs mosse, som har restaurerats i syfte att bevara det unika växt- och djur-livet i området. Genom en miljökonsekvensbeskrivning analyseras de kort- och långsiktiga konsekvenserna av förändrade vattenflöden och grundvattenförhållan-den, liksom eventuellt framtida bygge som kan ha stor påverkan på miljön.

Detaljplanen tillvaratar inte de natur- och rekreationsvärden som finns i området på ett erforderligt sätt. Till exempel kommer den naturstig som förbinder den sydvästra delen av område fyra med skogsområdet i nordost att ersättas av en ny väg med gatubelysning och vändplats. Stigen har ett historiskt värde som en av få kvarva-rande tångvägar i landet. Kommunen har inte tagit hänsyn till Norconsults naturvär-desbedömning. Man har inte heller beaktat den långa rad av slutsatser och rekom-mendationer i av kommunen initierade utredningar samt kommentarer från flera tunga instanser i samrådsförfarandet då det gäller miljö, friluftsliv, kulturhistoria mm.

Klaganden F S har iakttagit vitryggig hackspett i området. F S är boende i området och vistas dagligen i området pga. sitt arbete. Han är mycket sakkunnig och personligt intresserad då det gäller i naturen förekommande

växt- och djurarter och då inte minst olika fåglar som finns i närområdet. Hans trovärdighet är mycket hög.

Exploatörerna **S K, U A, B J och B A** har anfört bl.a. följande. De av Norconsult då framförda synpunkterna har iakttagits och tagits hänsyn till i planprocessen. Bl.a. genom annan placering av tomter, vägar och vändplaner. Klagandena hävdar att vitryggig hackspett iakttagits i området. Detta är utomordentligt osannolikt då denna hackspetts utbredningsområde inte omfattar Sydsverige. Vitryggig Hackspett är mycket sällsynt i Sverige och även ett enstaka exemplar i Halland skulle med stor sannolikhet ha uppmärksamats av regionens ornitologer.

Mark- och miljödomstolen har den 9 oktober 2014 hållit sammanträde och syn på platsen.

DOMSKÄL

Länsstyrelsen har redogjort för relevanta lagrum i den nu gällande plan- och bygglagen (PBL [2010:900]). Såvitt framgår av handlingarna i målet inleddes dock planärendet före den 2 maj 2011. Enligt p. 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till PBL ska därför bestämmelserna i äldre PBL (ÄPBL [1987:10]) tillämpas vid prövningen. Innehållet i de bestämmelser som blir tillämpliga i målet är dock i allt väsentligt desamma som de länsstyrelsen redogjort för.

Som länsstyrelsen anfört har en kommun ett betydande inflytande på markanvändningen inom kommunen. Det finns ett s.k. kommunalt planmonopol (se 1 kap. 2 § ÄPBL) och överprövningen av ett kommunalt detaljplanebeslut tar till stor del sikte på formella frågor. Det föreligger emellertid en skyldighet för överinstanserna att vid överprövning kontrollera att planen tar tillbörlig hänsyn till de allmänna och enskilda skyddsintressen som anges i lagen.

Mark- och miljööverdomstolen har i olika domar (se MÖD 2014:12 och även 2013:44 och 2013: 47) uttalat att överprövningen av detaljplaner kan sägas vara

begränsad vad gäller dess inverkan på allmänna intressen mot bakgrund av att Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att allmänna intressen tillgodoses vid den kommunala planeringen såväl under samråds- och utställningsförfarandena som vid möjligheterna till överprövning enligt 12 kap. ÄPBL. Mark- och miljödomstolen delar inte detta synsätt, som inte heller kan utläsas ur ÄPBL (eller för den delen PBL). De beslut och överväganden som länsstyrelsen gör vid angivna tillfällen kan inte överklagas och det är därför endast i en överklagandeprocess som berörda kan få sina synpunkter prövade av domstol. Det kan därför inte komma ifråga att begränsa domstolsprövningen. En annan sak är att domstolen vid en sådan fullständig prövning av naturliga skäl oftast delar länsstyrelsens bedömningar. Mark- och miljödomstolen har således att fullt ut pröva detaljplanens överensstämmelse med ÄPBL.

Planområdet omfattas av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap 2 § miljöbalken och av riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 kap 4 § miljöbalken. Området berörs vidare av ett omfattande biotopskydd.

I delöversiktsplanen från 2007 anges bl.a. att området i första hand bör prövas för glest utlagda tomter/kvarter med måttfull utbyggnad och med tillgodoseende av grönytor.

Bygglövsnämnden i Falkenbergs kommun har bl.a. anfört att området är känsligt ur landskapsbildsynpunkt och att detaljplanen inte visar på tillräcklig anpassning till landskapsbilden; bl.a. riskeras för stora ingrepp i sluttningarna i samband med anläggnings- och byggnadsarbeten. Vidare bör enligt nämnden flera delar inom området undantas från bebyggelse.

Särskilt den västra delen av planområdet (en sydvästsluttning med stora hagmarksområden uppblandat med skog och buskar; främst område 4) är intressant ur natursynpunkt. Enligt kommunens egen inventering av naturvärden 2011 hyser området (biotopyta 128-23, Mannaberg) höga naturvärden med hög potential på kort sikt. Enligt inventeringen innehåller området värdefulla strukturer med hållar, stenmurar,

mosaik, vägrenar och blomrikedom. Området är därutöver värdefullt för insekter och fåglar och det föreslås fortsatt bete inom området.

I den i planärendet upprättade naturvärdesbedömningen anges bl.a. följande. Mannaberg har en anmärkningsvärd koncentration av intressanta häckfågelarter och betesmarkerna har en anmärkningsvärd artrikedom. En förlust av betesmarkerna vore en stor förlust av naturvärden ur ett lokalt perspektiv och att fråga är om en typ av miljö som minskar i landet, vilket har medfört att de arter som är beroende av dessa miljöer, bl.a. sådana som är med på rödlistan, också minskar. En eventuell exploatering av betesmarkerna skulle medföra skador som blir svåra att förebygga eller kompensera. Vad gäller skyddade och skyddsvärda arter anges att utfört enstaka fältbesök inte kan ge en heltäckande bild av vilka arter enligt artskyddsförordningen, rödlistade arter och i övrigt skyddsvärda arter som förekommer i området.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har under samrådet förklarat att planerad bebyggelse inom delområde 4 bör tas bort och ersättas med "Natur". Nämnden har härvid angett bl.a. följande. Delområde 4 består till största delen av sandig välhävdat mark med värdefulla inslag av hållar, buskage, stenmurar, vägrenar och hagmarksträd. Detta skapar en mosaik av mikromiljöer som ger en hög biologisk mångfald. Den här typen av torra betesmarker med hävdgynnade arter är en bristvara i vårt landskap och är en miljö som det tar mycket lång tid att återskapa. Ny kunskap har också visat att sandrika och blomrika miljöer är extra värdefulla för många hotade insektsarter. Delområde 4 utgör också en viktig grön korridor (spridningsväg för växt- och djurlivet) mellan strandängarna vid Ringsegård och Skreanäs och de värdefulla naturområdena kring Mannabergs mosse. Ur planförslaget framgår att naturvärdena i dessa områden omintetgörs på lång sikt om bebyggelse inom planområdet innebär inskränkning på betet. För att kunna bevara hävdgynnande naturvärden är det av största vikt att betet inom området säkerställs och det är därför viktigt att delområde 4 inte fragmenteras. Tillräckliga skyddsavstånd mellan betesmark och bostäder skall därför säkerställas redan i detaljplan.

I sammanhanget kan anmärkas att det genom i målet lämnade upplysningar kan dras slutsatsen att ett genomförande av planen skulle medföra att betande djur inte längre kan hållas inom området (djurhållningsförbud inom detaljplanelagt område med små eller obefintliga möjligheter till dispens).

Enligt 5 kap. 18 § ÄPBL och 6 kap. 11 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas om en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid bedömningen av om detaljplan har betydande miljöpåverkan ska enligt 4 § 2 st förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar och bilaga 4 till samma förordning bl.a. beaktas vilken påverkan planen har på områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus.

Den i planärendet upprättade naturvärdesbedömningen grundar sig, såvitt framgår av densamma, på två fältbesök försommaren 2010. I redovisningen anges uttryckligen att ett begränsat antal fältbesök inte kan ge en heltäckande bild av vilka arter enligt artskyddsförordningen, rödlistade arter och i övrigt skyddsvärda arter som förekommer i området. Den omständigheten att några rödlistade arter inte påträffats vid fältbesöken får ses mot denna bakgrund. En så begränsad inventering som det här är fråga om utesluter på intet sätt förekomst av skyddade arter. Vad gäller växter kan konstateras att området har en stor artrikedom och har förutsättningar att hysa rödlistade arter. För fåglar gäller enligt 4 § artskyddsförordningen (som har sin grund i EU-rätten) att alla i Sverige förekommande fåglar är fridlysta. Mannaberg utgör också häckningsplats för en stor mängd fåglar. Bl.a. förekommer uppgift om att nattskärna, en art som har erkänd skyddsstatus enligt EU-rätten, häckat i området under 2009. Fredrick Schmidts uppgift om att vittryggig hackspett iakttagits i området är mer osäker och kan inte anses verifierad. På Mannaberg finns vidare konstaterat förekomst av åkergroda, en art som kräver noggrant skydd enligt EU-rätten. Lekplatserna för åkergroda återfinns i allt väsentligt utanför planområdet. Vid domstolens syn har emellertid kunnat konstateras att det även inom planområdet finns markområden som torde utgöra lek område för groddjur, nämligen längst i norr inom delområde 4. Inom detta område öppnar planen för schaktningsarbeten och bebyggelse. Naturvärdesbedömningen anger bl.a. att ingrepp i områden med

klassningen C ("Områden med större lokala naturvärden") dit bl.a. delområde 4 hänförs, bör undvikas.

Sammanfattningsvis gäller således att planområdet, och då särskilt den västra delen, har höga naturvärden, stor artrikedom och ett rikt fågelliv. Utifrån den dokumentation som finns tillgänglig i målet bedömer mark- och miljödomstolen att det finns en beaktansvärd risk för att skyddade arters livsmiljö kan komma att skadas eller förstöras vid ett plangenomförande. Detaljplanen kan därmed antas medföra en betydande miljöpåverkan. En miljökonsekvensbeskrivning borde således ha upprättats. I en miljökonsekvensbeskrivning skulle den betydande miljöpåverkan kunnat belysas ytterligare, liksom möjliga åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka miljöpåverkan.

Avsaknaden av en miljökonsekvensbeskrivning är en sådan brist i beslutsunderlaget att det finns skäl att upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen. Överklagandena ska således bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 2 januari 2015, med hänsyn till mellankommande helg.

Göran Stenman

Rolf Dalbert

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, ordförande, och tekniska rådet Rolf Dalbert. Föredragande har varit beredningsjuristen Frances Voon.